

'One Economics, Many Recipes: Globalization, Institution, and Economic Growth.

(Dani Rodrik, 2007; Princeton: Princeton University Press)

คัดเลือกหนังสือโดย รศ.ดร.สมบุญ ศรีประชัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทความโดย : นายปฏิภาณ นิลศิริ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

One Economics, Many Recipes เป็นผลงานของนักเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด Dani Rodrik ที่ได้รวบรวมบทความทางด้าน เศรษฐศาสตร์ที่เคยได้รับการเผยแพร่แล้ว โดยนำมาเรียบเรียงใหม่เพื่อชี้ให้เห็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายใต้ตัวแปรสำคัญ 3 ตัว ได้แก่ Globalization, Institution และ Economic Growth โดยงานเขียน ชิ้นนี้ของ Rodrik ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงแนวทางการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ ของประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้หลุดพ้นจากปัญหาความยากจนซึ่ง Rodrik เองได้ใช้เทคนิคการเขียน โดยอาศัยการตั้งประเด็นคำถามที่น่าสนใจเพื่อให้ผู้อ่านได้ติดตามหาคำตอบจากในหนังสือ เช่นคำถามที่ว่าทำไมบางประเทศ จึงมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็วในขณะที่บางประเทศกลับถดถอย? ในหมู่ประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบความสำเร็จนั้นมีปัจจัยสู่ความสำเร็จที่พวกเขาต่างก็ใช้เหมือนกันอยู่บ้างหรือไม่? ฉันทามติวอชิงตัน (Washington Consensus) นั้นเป็นแนวทางที่เหมาะสมแล้วหรือในการบังคับให้ประเทศด้อยพัฒนาต้องทำตาม? หรือ นักเศรษฐศาสตร์จะสามารถหาวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ได้หรือไม่? เหล่านี้เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ของ Rodrik เองไม่ได้ตอบคำถามในข้างต้นเหล่านั้นอย่างชัดเจน แต่กลับใช้วิธีการเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจ และแสดงตัวอย่างกรณีศึกษา เพื่อให้ผู้อ่านสามารถคล้อยตามไปกับการนำเสนอของผู้เขียนได้ โดยเนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์องค์กรระหว่างประเทศและการวิเคราะห์การเติบโตของระบบเศรษฐกิจ ส่วนที่สองคือ การออกแบบสถาบันและนโยบายในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และส่วนสุดท้ายคือการเสนอแนวทางในการ

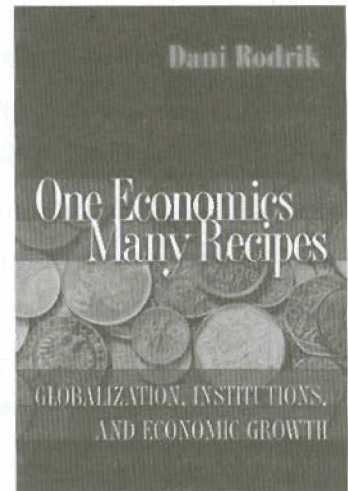
บังคับใช้สถาบันและนโยบายนั้นๆ จากทัศนะของ Rodrik ภายใต้อิงจรรยาบรรณ

ในส่วนแรกของหนังสือ Rodrik เริ่มต้นงานเขียนด้วยการวิพากษ์องค์กรระหว่างประเทศ ทั้ง WTO, World Bank และ IMF โดยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับความถี่ของการพัฒนาขององค์กรระหว่างประเทศที่ว่า “การพัฒนาประเทศคือการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และวิธีการ

ผลิตแบบใหม่ๆ สู่ตลาดโลก” ซึ่ง Rodrik เห็นว่าสำหรับประเทศกำลังพัฒนาแล้วสิ่งเหล่านั้นมันเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากมีข้อจำกัดสำคัญใน 2 ประเด็น คือ เรื่องผลตอบแทนที่ได้จากการคิดค้นนวัตกรรมใหม่นั้นอยู่ในระดับต่ำ และ เรื่องต้นทุนของการจัดหาเงินทุนสำหรับการผลิตนวัตกรรมใหม่นั้นอยู่ในระดับสูง

ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจพื้นฐานในประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่พร้อมและเกิดขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยในประเด็นเรื่องผลตอบแทนในการผลิตต่ำนั้น Rodrik ได้ให้อธิบายถึงสาเหตุไว้ 2 ประการ คือ ประการแรกเกิดจากการขาดแคลนระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในการผลิต และสภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิต จึงทำให้ผลตอบแทนของการผลิตอยู่ในระดับที่ต่ำจนผู้ผลิตไม่มีความสนใจในการผลิต ส่วนประการที่สอง คือ เกิดจากการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งมีสาเหตุมาจากความล้มเหลวของรัฐบาลและความล้มเหลวระบบตลาด ซึ่งในบางประเทศนั้นสามารถทำการผลิตโดยได้รับผลตอบแทนสูง แต่การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมทำให้ผลตอบแทนจากการผลิตไม่ถูกกระจายไปสู่ปัจจัยการผลิตอย่างแท้จริง

สำหรับข้อจำกัดในประเด็นที่สอง เรื่องของต้นทุนในการจัดหาเงินทุนสูง เกิดจากการที่ประเทศกำลังพัฒนานั้นมักจะขาดแคลนแหล่งเงินทุน ซึ่งแสดงให้เห็นในรูปของอัตรา

ดอกเบี้ยที่สูง หรือการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศ ซึ่งทำให้ผู้ผลิตไม่มีแรงจูงใจในการผลิตเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้จากข้อจำกัดทั้งสองทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนาไม่มีศักยภาพเพียงพอในการผลิตสินค้าใหม่(นวัตกรรม) หรือคิดค้นวิธีการผลิตแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ แต่องค์การระหว่างประเทศกลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อจำกัดทั้งสองนี้ แต่มักแนะนำให้ประเทศกำลังพัฒนาดำเนินนโยบายการพัฒนาตามแนวทางของฉันทามติวอชิงตัน (Washington Consensus) อย่างเคร่งครัด ซึ่งจากข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าประเทศส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่คาดหวัง

ในส่วนนี้ Rodrik ได้ยกข้อมูลทางสถิติจากกรณีศึกษาของประเทศ บราซิล และเอล ซาวาดอร์ โดยทั้งสองประเทศนี้แม้จะอยู่ในภูมิภาคลาตินอเมริกาเหมือนกันแต่ก็ประสบปัญหาข้อจำกัดทางเศรษฐกิจในคนละประเด็นกัน นั่นคือ บราซิลประสบปัญหาด้านทุนของเงินทุนสูง ส่วนเอล ซาवादอร์นั้นประสบปัญหาผลตอบแทนต่อการผลิตต่ำ แต่ถึงกระนั้นองค์การระหว่างประเทศ(WTO, World Bank และ IMF) ก็ได้ให้คำแนะนำเดียวกันแก่ทั้งสองประเทศในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน นั่นคือการเปิดระบบตลาดเสรี ตามแนวทางฉันทามติวอชิงตัน ซึ่งแน่นอนว่าทั้งสองประเทศไม่ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหา

ในขณะที่เดียวกันกับที่ทั้งสองประเทศดำเนินนโยบายตามข้อจำกัดระหว่างประเทศแนะนำ ประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ก็ประสบปัญหาในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกันนั่นคือ อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ต่ำมาก แต่จีนรู้จักตัวเองดีและมีการศึกษาการพัฒนาอย่างรอบครอบ โดยศึกษาจากความล้มเหลวของรัสเซียในการนำคำแนะนำเรื่องระบบตลาดเสรีจากองค์การระหว่างประเทศมาปฏิบัติ ทำให้จีนพบว่าการเปลี่ยนแปลงระบบตลาดอย่างรวดเร็วเช่นที่รัสเซียทำนั้นจะทำให้เกิดความล้มเหลวของระบบตลาด จีนจึงใช้นโยบายค่อยเป็นค่อยไปโดยการสอดแทรกระบบตลาดเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์เดิมทีละนิคมจนประชาชนเริ่มคุ้นชินกับระบบใหม่และค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปจนประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจเช่นในปัจจุบัน

สำหรับประเทศในเอเชียตะวันออก ทั้งเกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์นั้น ก่อนจะมาเป็นประเทศที่ประสบ

ความสำเร็จในการพัฒนาได้เช่นทุกวันนี้ก็ไม่ได้เริ่มจากการเปิดเสรีระบบเศรษฐกิจ แต่ทั้งสามประเทศกลับใช้วิธีการของตนเอง นั่นคือ เกาหลีใต้และไต้หวัน มีการใช้นโยบายอุตสาหกรรมโดยกำหนดอุตสาหกรรมหลัก ที่จะขึ้นตัวรถจักรขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของทั้งประเทศ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งการให้เงินสนับสนุน การทำวิจัยเทคโนโลยี และการส่งออก ส่วนสิงคโปร์เองก็ใช้นโยบายการค้าผ่านการใช้จ่ายของรัฐบาลในการสร้างระบบสาธารณูปโภคที่ครบครันเพื่อดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลสิงคโปร์ก็ไม่ได้ลดการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจตามแบบที่องค์การระหว่างประเทศแนะนำ

จากเนื้อหาส่วนที่หนึ่งของหนังสือ ซึ่ง Rodrik ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จในการสร้าง Economic Growth ของประเทศในเอเชียตะวันออก ได้นำเข้าสู่เนื้อหาในส่วนที่สองและสามที่ว่าด้วยการทำอะไรให้ประเทศกำลังพัฒนาประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศ (ให้ระบบเศรษฐกิจมีอัตราการเจริญเติบโตในระดับสูง) ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยโลกาภิวัตน์

โดยในส่วนนี้ Rodrik ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่เศรษฐกิจ ว่าควรเกิดจากคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างดีในระบบเศรษฐกิจของตน มาช่วยกันวิเคราะห์ระบบและหาแนวทางพัฒนาอย่างชาญฉลาด ไม่ใช่รอให้นักเศรษฐศาสตร์ชาวตะวันตกมาบอกว่าควรจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ ทั้งนี้จากงานของ Rodrik แสดงให้เห็นว่าเขาเชื่อว่าระบบตลาดของประเทศกำลังพัฒนานั้นมีข้อจำกัดที่ทำให้ระบบตลาดล้มเหลว ดังนั้นรัฐบาลจึงควรยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือแต่การช่วยเหลือที่รัฐบาลมอบให้ก็ต้องมีการดำเนินงานอย่างรอบครอบและใกล้ชิดกับผู้ประกอบการอย่างเพียงพอที่จะทำให้ผู้ประกอบการเกิดความเชื่อมั่นที่จะผลิต แต่ในขณะที่เกี่ยวกับก็ต้องไม่ใกล้ชิดจนเกินไป เพื่อเกิดความผิดพลาดรัฐบาลจะได้ไม่เสียหายมากจนเกินไปด้วย

ทั้งนี้การที่รัฐบาลเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างใกล้ชิดนี้ อาจเป็นสาเหตุให้เกิดความล้มเหลวของรัฐบาล (Government Failure) ได้ดังนั้น สังคมจึงต้องเข้ามาบีบบังคับในการกำหนด institution ในการบริหารประเทศ ซึ่ง Rodrik ได้สนับสนุนให้ใช้ประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการกำหนด

รูปแบบของ institution ของประเทศร่วมกัน ทั้งนี้ทั้งนั้นการปฏิรูป institution นั้นเป็นเรื่องที่ต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป และเกิดขึ้นจากความต้องการของคนในชาติ ไม่ใช่ให้องค์กรระหว่างประเทศเป็นกลไกตัดสินใจให้ทำ

ดังนั้นตามทัศนะของ Rodrik มีความเห็นว่ารูปแบบการค้าระหว่างประเทศที่โลกกำลังดำเนินตามแนวทางที่องค์กรระหว่างประเทศกำหนดนั้นเป็นรูปแบบที่จะไม่เกิดประสิทธิผล ทั้งนี้ประเทศกำลังพัฒนาควรใช้ระบบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือในการปรับปรุง institution ของประเทศร่วมกัน และควรพัฒนาประเทศตามลักษณะปัญหาที่ประเทศของตนเผชิญอย่างชาญฉลาด

แม้ว่าหนังสือเล่มนี้ของ Rodrik จะมีความน่าสนใจในการใช้รูปแบบการเขียนแบบตั้งประเด็นคำถามให้ค้นหาคำตอบ และมีการแสดงตัวอย่างประกอบประเด็นการอธิบายอย่างชัดเจน แต่เมื่ออ่านจบแล้วก็ยังมีข้อสงสัยอยู่สองสามประการดังนี้

ประการแรก คือ งานเขียนของ Rodrik ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาด้านความล้มเหลวของตลาดมาก แต่ในส่วนการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) และลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ของประเทศกำลังพัฒนานั้น Rodrik กลับให้ความสนใจน้อยมากในงานเขียนเล่มนี้ ทั้งๆ ที่เขากล่าวเองว่า “Managerial and Labour Turnover” เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ประการที่สอง คือ จากการอ่านงานเขียนชิ้นนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยในเรื่องความสำคัญของการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจว่า ควรมุ่งประเด็นไปที่ใดเป็นสำคัญกันแน่ ระหว่างการเร่งสร้างอัตราการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจให้สูง หรือการรักษาการเจริญเติบโตให้ยั่งยืนในระยะยาว เพราะงานเขียนชิ้นนี้ Rodrik กล่าวเน้นตั้งแต่ประเด็นการสร้างการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจในระยะสั้นเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูป institution หรือการออกแบบนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของตนเอง แต่กลับไม่ค่อยกล่าวถึงวิธีการรักษาการเจริญเติบโตในระยะยาวเลย

ส่วนประเด็นสุดท้าย คือ เรื่องความคลุมเครือของการตอบโต้ที่ค้างไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเรื่องแล้วบอกว่า One

Economics, Many Recipes แล้วอะไรบ้างที่เป็น Recipes เหล่านั้น และจะมีวิธีการใดหรือไม่ที่จะเข้ามาตรงป้องกันไม่ให้ประเทศค่อยพัฒนาประสบกับปัญหาหรือข้อจำกัดในการพัฒนา โดยไม่ต้องรอให้ปัญหามันเกิดขึ้นเสียก่อนแล้วจึงไปแก้ จุดนี้เองที่ Rodrik ก็ไม่ได้สรุปให้ผู้อ่านได้เข้าใจประเด็นอย่างชัดเจน

ทั้งหมดนี้ก็คือเรื่องราวที่เก็บมาจากการอ่าน One Economics, Many Recipes ที่มีทั้งความประทับใจและความสงสัยเคลือบแคลง แต่ถึงอย่างไรงานเขียนชิ้นนี้ของ Rodrik ก็ได้ช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่านให้มากขึ้น และช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของสถาบัน (institution) ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งนับเป็นหนังสือที่เหมาะสมแก่การอ่านประกอบการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์สถาบันเป็นอย่างยิ่ง